

СЪВРЕМЕННИ ПРОБЛЕМИ С НЯКОГАШНИЯ ЛИТЕРАТУРЕН РЕГИОНАЛИЗЪМ

Иво Харак
Университет в Усти на Лабе

Иво Гарак. Современные проблемы былого литературного регионализма

Статья рассматривает трилогию Ладислава Стеглика *Задумчивая земля*, воссоздающую культурный, природный и духовный образ Южной Чехии. В этом произведении, представительном для социалистического литературного регионализма, ставятся вопросы, связанные с механизмами, которые под давлением идеологической цензуры пытались конструировать адекватную культурную память. Раскрываются усилия писателя балансировать между ожиданиями официальной литературной критики и своим глубоким внутренним беспокойством, вызванным современной материальной разрухой. На материале произведения почти забытого сегодня писателя освещается вопрос о национальной значимости литературного регионализма.

Ключевые слова: Ладислав Стеглик, *Задумчивая земля*, Южная Чехия, литературный регионализм

Ivo Harák. Current Problems with Former Literary Regionalism

The article discusses the trilogy of Ladislav Stehlík *The Pensive Land*. The plot recreates the cultural, natural and spiritual image of the South Bohemian region. The trilogy is considered to be one of the representative works of the socialist literary regionalism that raises questions about the mechanisms employed to construct an adequate cultural memory in a time that undergoes the pressure of the ideological censorship. The author's efforts to balance the expectations of the official literary criticism with his deep concern for the contemporary spiritual and material destruction are revealed. The work of a writer, who is almost forgotten today, sheds light on the question of the national importance of literary regionalism.

Key words: Ladislav Stehlík, *Pensive Land*, South Bohemia, literary regionalism

Макар от ноември 1989 г. да изтече много вода, изглежда, засушаването от последните години оголи няколко подводни камъка, които все така продължават да стърчат от речното корито на паметта: сякаш не знаем как да се справим с наследството от миналото, сякаш не умеем

или не желаем да работим както трябва с текстовете, създавани в периода 1948 – 1989 година, и особено с онези, в които не може еднозначно да се очертае авторовият светоглед. Тук обаче би ни помогнал със съвет писателят Росаций от един още по-стар период, творил на границата между ренесансовия хуманизъм и барока, между утравизма и католицизма: „[...] не по-малко достойно е да пазиш имота си, от това да се сдобиеш с него“¹ (Росаций 2000: 47). Най-вече ако знаем по какъв начин новото е придобито от предходно вложения капитал. И ако умеем да полагаме усилия, за да различаваме истинската ценност от лъскавия фалшификат.

Добър пример за това, че си струва някогашните ценности да се изтръскват от прахта и да се пречистват от наносите на напластените проблеми, а и за забавената в известен смисъл реакция на апатичната литературна критика, предлага тритомната лиризирана проза на Ладислав Стехлик² *Вгълбена земя* (*Země zamyšlená*). Признавам, че интересът ми към него бе мотивиран от моята пристрастеност на турист и на читател, ентузиасиран от странстването из Южна Чехия и от срещата с тялото и душата на този край, пресъздадени от поетическото перо на Стехлик. В същото време обаче някогашната първа среща с творчеството на Стехлик ме подтикваше да осъзная ценностите и проблемите, които отдалечеността от онова време и повторните завръщания към него направиха още по-отчетливи. Накратко казано, към тях ни насочва самата творба.

Върху цялостния облик на произведението със сигурност слага отпечатък времето на възникването му – в размирната атмосфера непосредствено след края на Втората световна война. Първоначално то се появява само в един том като отзвук от автори спомени и предишни пътувания. Освен това Л. Стехлик е родом от южночешкото градче Биелчице и „до 1945 г. е учител в основното училище в Мислив“ (Путна 2010: 897)³. Второто издание – вече двутомно – е подготвено за печат през 1957 г., а като тритомно излиза между 1966 и 1970 г. (послед-

¹ Съвсем умишлено избираме цитат от този автор, който е земляк на Стехлик. Неговото в известен смисъл по-свободно разбиране за вярата, което акцентира върху нейната културоизграждаща и съхранителна роля, би подходило със сигурност на нашия автор. Във времето, когато твори Росаций, се поставя началото на една жанрова традиция, към която по мое мнение спада и *Вгълбена земя*. – Б. а.

² Ладислав Стехлик (Ladislav Stehlík, 1908 – 1987) е чешки поет, романист и есеист. По време на комунистическия режим е удостоен със званието „заслужил деятел на културата“. На български е преведено от Пенчо Симов неговото стихотворение *Вратечин* (<https://literaturesviat.com/?p=76616>). – Б. ред.

³ Първото издание на *Вгълбена земя* излиза от печат през 1947 г. – Б. а.

ният том се появява по книжарниците в самото начало на *нормализацията*⁴). Книгата увеличава на няколко етапа своя обем във време на идеологически натиск върху литературното творчество, а стремежът на автора да бъде сред публикуваните творци, го кара да включва пространни пасажии за социалистическата индустриализация в Южна Чехия (макар да са на места неорганично вмъкнати и да не убягва от зоркото око на писателя спорадичният конфликт с глъбинната екология⁵), за *революционното* минало (хуситското движение и въобще Реформацията, които съставляват основната идейна ос особено на първия том, са мислени по-скоро като явление, принадлежащо на Новото време, отколкото като късносредновековно религиозно движение) и за свързаните с този регион *революционни* личности (краткия престой на Ю. Фучик в Пошумавието), за конформисти на режима (Ян Пиларж⁶) и писатели на евтини едnodневки, угодни на социалистическия реализъм (Р. Калчик с неговия роман *Кралят на Шумава*). Особено последният том на *Вгълбена земя*, излязъл в годините на нормализацията, извежда на преден план проблема за конфликтното съжителство на чехи и немци в Южна Чехия. Същевременно отслабва представата за католическата религия като нещо позитивно (отпада пасажът за честването на бароковия народен мисионер А. Хановски, изчезва и главата *Църквите*, а заедно с нея и визията за общуването на живите с мъртвите) (вж. Путна 2010: 903).

Ако не броим речниковите статии или литературноисторическите обзори, след *ноемврийските политически събития от 1989 г.* настъпва проблематично мълчание – с изключение на Мартин Путна никоой не коментира трилогията. Възникват проблеми с нейната интерпретация, а това напрежение се съдържа в самата творба по отношение и на жанровата рамка, и на търсенето на авторския замисъл и смисъл, и на константите и идейните перспективи, и най-сетне на мястото на *Вгълбена*

⁴ Нормализацията е термин, с който се означава периодът след 1968 г., когато тоталитарният режим в Чехословакия прави опит да възстанови разклатените си от събитията на Пражката пролет устои. – Б. ред.

⁵ Глъбинна екология – клон в съвременната екологична философия, който разглежда човечеството като част от обкръжаващата го среда и ценностно равнопоставя двете системи – човешката и не-човешката. – Б. ред.

⁶ Ян Пиларж (Jan Pilař, 1917 – 1996) – поет и литературен критик, родом от южночешкото село Стршибържец, който по време на войната е бил в концентрационен лагер, а след това става отявлен застъпник на режима. Бил е директор на издателство „Чехословашки писател“, доцент в Катедрата по чешка и словашка литература в Карловия университет. През 1989 г. излиза в пенсия. Превежда поезия от различни езици, вкл. и от български (Ботев, Вапцаров и др.). – Б. ред.

земя в творчеството на Ладислав Стехлик и изобщо в развоя на чешката литература (не само в следвоенната)⁷.

Нееднозначна оценка за *Вгълбена земя* дават по-ранните ѝ критици, коментирали нейния жанр. В монографията на Ирасек откриваме термини като *топография на родния край* и *топография на сърцето*, *културен пътеводител из южночешкия край*, *поклоннически пътепис* (Ирасек 1985: 74, 89) (с оглед на третия том), а Мартин Путна я определя като *лиризиран културен пътепис* (Путна 2010: 901). Повечето литературни критици коментират книгата (книгите) на *пристрастния поклонник* със съзнанието, че *Вгълбена земя* е не само квинтесенцията на словесния талант на Стехлик, но и най-добрата му творба изобщо. Според жанровите рамки на лирическият пътепис – такъв, какъвто се налага в чешката предромантическа литература от епохата на Възраждането, например в творчеството на М. З. Полак – Стехлик създава *Слънце в маслините* (*Slunce v olivách*, 1972), където неведнъж прави препратки към Полак. По мое мнение *Вгълбена земя* е жанрово по-разкрепостена белетризирана творба по родинознание – така както този жанр (с подчертан идеен или идеологизиран подтекст) се появява в чешката литература на прехода между ренесансовия хуманизъм и барока (например в творчеството на Б. Балбин, неколкократно споменаван от Стехлик). Към тези корени препраща често срещаният мотив за поклонничеството и пътника поклонник (забелязан дори от марксистическите критици). Поклонничеството обаче Стехлик интерпретира в по-широк (и по-профанен) смисъл като пътуване с осъзната цел и смисъл (а не като поклонничеството с цел, експлицитно свързана с католическата религия).

Противопоставянето между отвореността и затвореността на творбата, в това число и на различни равнища, може да се превърне в непреодолим проблем за читателя и интерпретатора. Понятието за роден край у Стехлик не се прекрива нито с някогашните, нито със сегашните граници на Южна Чехия, а е много по-широко (граница тук са планините Височина, Бърди, Шумава и Новоградската планина) и се разпада на отделни региони, всеки един от които със своя история, култура, геоморфоложка структура, обичаи, флора и фауна, стил на живот и творчески личности, свързани с тези области⁸.

⁷ Напрежението, за което става дума, се дължи и на често пъти прилаганата идеологически обусловена оценка за творческата личност на Стехлик: от една страна, се изтъква неговото *творческо* адаптиране към ригидния нормализационен марксизъм (Ирасек 1985), а от друга – многозначителното подозрение от страна на католическите интелектуалци, преследвани от комунистическия режим (Фучик 1995: 321) – Б. а.

⁸ Мартин Путна е убеден, че макар и Стехлик от самото начало на творческия си път да е свързан с южночешкия литературен рурализъм, в неговия случай става дума за тво-

Ще се спрем на въпроса за художествения план на цялото произведение⁹ и на отделните му томове. Изходна точка на първия том са преживяванията на поета като човек, роден в Южна Чехия, и затова естествено би било идейната кулминация да бъде хуситският град Табор. Централна ос на втория том става пътуването към онези творци, които създават и в живописата (Микулаш Алеш), и в литературата (Антонин Сова) образа на Чешкия юг, на тамошния *пейзаж*. Както вече отбелязахме, по-скоро кървава, отколкото червена е нишката, от която е изтъкан третият том, коментиращ взаимоотношенията, по-точно сблъсъка между славяни и немци в пограничните райони на областта¹⁰. Разгръщането на тези три линии става постепенно с включването на нови текстове, които не само възхваляват социалистическата индустриализация, но също така отразяват натрупания нов житейски опит и често дори влизат в остро противоречие с марксистката идея за линейното развитие на човешкия прогрес. Някои от тях представляват самостоятелни есеистични разсъждения, изтъкващи доминантните ценности на този край през микроскопската оптика на личните спомени и на поетическата образност (*Пасбища, Езера, Планини*) – те не наподобяват естетизиращите пасажии от *Нашите* (*Naše*¹¹) на Холечек, а обобщават индивидуалния опит и го митологизират. Същевременно връзката между отделните текстове е доста свободна и всеки от тях може да съществува и самостоятелно. В редица моменти е даден простор на „рентабилността“ и на личната творческа нагласа¹².

рец, когото по-скоро бихме определили като *регионалист* (Путна 2010: 897). Това определение можем да отнесем не само към Стехлик, пишещ за конкретен край, но и към други творци и текстове (при това не само литературни). По въпроса вж. още Яноушек 2012: 135 – 141. – Б. а.

⁹ В други свои книги Стехлик заявява своя стремеж да обработи емпиричните първоизточници (било то външната, извънлитературната действителност, или личните си преживявания) по такъв начин, че да ги превърне в „мит, музика и мечта“ (Стехлик 1972: 248). – Б. а.

¹⁰ Независимо че Стехлик отразява конфликти, белязали неговото съвремие, той се придържа към романтическата трактовка, присъща например на Франтишек Палацки, както впрочем вече съм указал на друго място (Харак 2014: 122). – Б. а.

¹¹ Романът *Нашите* на Йозеф Холечек (Josef Holešek, 1853 – 1929) е класически пример за развитието на т. нар. селска проза (рурализъм) в чешката литература. Романът е от 12 тома, които излизат в продължение на 30 години. – Б. ред.

¹² Ладислав Стехлик е бил добър художник и редица свои книги, включително *Вгълбена земя*, илюстрира сам. Рисунъкът му отвежда към *реалистическата* фигуралност на Микулаш Алеш, откъдето личи голямата почит, която изпитва към чешкия художник, както и съпротивата му срещу абстракцията – особено срещу екстатичната барокова експресивност. – Б. а.

Това динамизиращо разногласие (Ян Блахослав Чапек нарича Стехлик *динамичен традиционалист* – вж. Стехлик 1972: 86) произтича от самия жанров характер на произведението, което е на границата между художествената и публицистичната литература, както и на границата между словесното и изобразителното изкуство¹³.

За това дали произведението е отворено, или затворено за читателска рецепция, би трябвало да се съди по степента на съобразяване с тогавашните табути или дори анатемите. *Вгълбена земя* се оказва книга крайно противоречива и ще бъде необходимо да се направи задълбочен анализ доколко това се дължи на времето и доколко на самия автор; как се съчетават идеологическите „залитания“ с изключително ценните наблюдения върху региона, как се съвместяват сполучливите лирически размисли с отегчителното сантиментално многословие. Така книгата отразява колебанията на самия автор, който търси начин да се промъкне между капките (а това се отнася и за самия регионализъм), и разкрива не само възможностите, но и рисковете, които предлага регионализмът в литературата (Путна 2010: 905). Освен това не би трябвало да приемаме за нещо съществено написаното под натиска на тогавашната система.

В годините на нормализацията коментаторите на Стехликовото творчество¹⁴ не обръщат достатъчно внимание на неговото предходно творческо развитие, в което се забелязват определени моменти, присъщи и на *Вгълбена земя*. Става въпрос както за социалния аспект на някои религиозни движения, които авторът познава от собствения си личен опит на интелектуалец, израснал в *бедна селска среда* с присъщите за нея интерпретации на тези идейни течения *ad usum populi*¹⁵, така също и въобще за разбирането, което Ладислав Стехлик влага в понятието *религиозна вяра*. Още първите рецензенти на ранните му поетически книги установяват, че богородичният култ при него „се слива с пантеистичния образ на неговия край“ (Пиша 1971: 171). Следователно Стехлик разбира християнството като стилово и нормативно изграж-

¹³ Става въпрос за приемственост спрямо барока, по-конкретно спрямо бароковата устременост към постигане на тотално художествено произведение (*Gesamtkunstwerk*) с участието също на музиката и на архитектурата: първата е зададена чрез контактите с нейните творци, чрез напевите и песенните текстове, а втората – чрез описание или пресъздаване на артефакти. Стехлик включва собствени рисунки, отразяващи както духа на времето, когато са създавани, така и различни живописни прояви, свързани с разглеждания регион. Между собственото творчество и създаденото от други творци се разгръща мрежа от интертекстуални връзки. – Б. а.

¹⁴ По въпроса за начина, по който Стехлик тълкува отношението към религиозната традиция и към все още живата вяра, вж. Ирасек 1985: 81 – 82. – Б. а.

¹⁵ *Ad usum populi* (лат.) – за народна употреба. – Б. ред.

дащ фактор, като вместилище на традиции, като компонент на народните обичаи, като източник на регионалния колорит, като извор на творческо вдъхновение, като възраждане на историята и най-сетне като сантиментален елемент в човешката природа (повод за спомени и емоционални преживявания, средство за обвързване на индивида с общността). Вероятно точно такава разбиране прави възможно (не само на страниците на *Вгълбена земя*) той да представя като изразители на религиозното чувство творци, мислители, свещеници, при това във време, когато някои от тях са били публично заклеймявани¹⁶. На Стехлик е чужд възгледът за вярата като *жизнено насъщна, екзистенциално важна* – като такава тя е била наложена в Чехия от йезуитския барок, който той отхвърля (с изключение на мисионери като Хановски¹⁷ или националистично ориентирани писатели като Балбин¹⁸) заедно с неговите прояви на религиозна екзалтация в изобразителното изкуство. За това, че Стехлик е далече от всякакви религиозни крайности, свидетелства не само многократно заявяваната и на страниците на *Вгълбена земя*, и в други произведения¹⁹ негативна позиция по този въпрос, но и изкуствено прокараното в определени моменти противопоставяне между готика и барок. Мартин Путна обяснява това с авторовия интерес към епохата преди църковния *разкол* (= хуситската епоха) (Путна 2010: 892), а ние ще добавим и отношението на Стехлик към готическото изобразително изкуство, към вярата преди всичко като естетическа, а не като екзистенциална потребност, способността му да прави паралели (понякога елементарни) между готическото изкуство и любими негови творци от XIX и от първата половина XX век – и най-сетне разбирането му за късната готика като за източник на църковнореформаторски тенденции, възникнали в Южна Чехия: някои от тях се основават на насилие (хуситство²⁰), други – на ненасилие (Томаш от Щитни, Петър Хелчицки). Впрочем тук, на юг, именно в барока имат свои корени и онези народни

¹⁶ Вж. напр. *Италиански скици* (*Italský skicár*, 1928) на Зденек Калиста, където се дава оценка за лирическия пътеник на Стехлик *Слънце в маслините* (Стехлик 1972). – Б. а.

¹⁷ Албрехт Хановски (Albrecht Chanovský, 1581 – 1643) – католически свещеник и йезуитски мисионер, който е събирал средства за строежа на църкви и е организиран театрални представления в Южна Чехия. – Б. ред.

¹⁸ Бохуслав Балбин (Bohuslav Balbín, 1621 – 1688) – историк, една от най-забележителните личности от времето на чешкия барок. Като представител на Йезуитския орден той е застъпник на рекатолизацията на Чехия, но същевременно дава израз на родолюбиви чувства, защитавайки чешкия език и възправяйки се против германизацията на чешкия манталитет и култура. – Б. ред.

¹⁹ Вж. образа на Савонарола в *Слънце в маслините* (Стехлик 1972). – Б. а.

²⁰ Хуситството той не идентифицира с *южночешката* личност на Хус, а с *южночеха* Ян Жижка, който в началото е пълководецът на това движение. – Б. а.

вярвания, които са по милост Божия приети от официалната църква; това е епохата, в която се създават артефакти на материалната култура, а също и на нематериалната (песни, легенди, приказки) и се формира обликът на този край с неговата природа и населени места, включително и места за поклонения. Всичко това има *народностен* характер, тъй като се среща с регионалните традиции и се приема като позитивна проява на *genius loci*. Тук е моментът да подчертаем, че Стехлик не говори за традициите, изкуството и вярата като за музейни експонати, а вижда техните живи проявления в своето съвремие.

В по-широк литературен и идеен контекст творчеството на Стехлик можем да отнесем не само към линията на бароковия национализъм (вече отбелязахме негативната позиция на Стехлик към религиозната и експресивната екстатичност на барока), към който освен Странски и Балбин се отнася още и големият опус *Добрата земя е чешката земя* (*Země dobrá, to jest země česká*²¹), но и към националистичната вълна, заляляла чак до края на Втората световна война най-вече областите със смесено население в покрайнините на Южна Чехия. И това от страна на Стехлик не е само реакция срещу изживения ужас или пък жест, услужливо подкрепящ актуалната по негово време представа за врага, според която към категорията на добрите могат да бъдат немците от Източна Германия (но не и от Западна), но също така се явява късен отзвук на идеологически стереотипи, останали непроменени от времето на Палацки²² и на чешката романтическа историография (Палацки 1907: 45). От друга страна обаче, дори когато не назовава по име някои творци, които тогавашната литературна критика определя като проблемни писатели²³ и даже слага в черния списък, Стехлик отправя към тях чрез средствата на поетическата образност, чрез ритмиката на думите и чрез синтаксиса. Такъв е например случаят с лирическите инвокации на природните забележителности на региона, посредством които Стехлик съзнателно извиква асоциация със стихотворенията в проза на Якуб Демъл или с лирическата книга в стихове и в проза *Аз ще се върна*

²¹ Това е анонимен текст от 1754 г., издаден в гр. Храдец Кралове, къснобароково произведение с дидактичен характер, което утвърждава идеята, че чешката земя е любимата земя на Бога. – Б. ред.

²² Франтишек Палацки (František Palacký, 1798 – 1876) – възрожденски политик и историк, чийто фундаментален петтомнен труд *История на чешкия народ в Чехия и Моравия* (*Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*, 1836 – 1867) поставя началото на чешката модерна историография. И двете реални тук са наименования на области. – Б. ред.

²³ Известна смелост Стехлик проявява към своя приятел Франтишек Гъртилек (František Trtílek, 1946) – свещеник и поет, продължил традициите на Католическата модерна. – Б. а.

там (Já se tam vrátím) на Франтишек Халас. Не смятам, че по този начин е целял да предотврати цензурни вмешателства или да се противопоставя на каквото или на когото и да било, а че самият замисъл на *Вгълбена земя* е христоматиеен, но не в тесния смисъл на това понятие. Нейните страници са отворени към художественото слово, разбирано и като изходен материал, и като усещане за субстанционалното присъствие на *духа на този край* отвъд предметността и събитийността. Такива корелации придобиват емблематичен характер, каквито например са тези между Писек и Шрадек²⁴.

Интертекстуалните връзки във *Вгълбена земя* са под формата на цитати или на квазицитати (без посочване на прототекста), които разкриват типични за поетиката на съответния автор черти. Те отвеждат към творци, различни и по своята значимост²⁵, и по своята поетика, и по светоглед, и по начин на изразяване, и по интензивност на изказа, и по отношението си към региона – те дори принадлежат към различни епохи. Именно по този начин се създава своеобразна пресечна зона от събития, възникнали и свързани с региона. Неин фокус се явява мястото, а не времето, художественото направление или личността.

Не изненадва следователно фактът, че литературни критици, които стоят на различни идейни позиции²⁶, високо оценяват поетическата акрибия²⁷; същото се отнася и за автора на единствената монография, посветена на Ладислав Стехлик (Ирасек 1985). Към региона, природата, местата Стехлик пристъпва от видимото към скритото под повърхността, от геоморфоложките дадености, климата, фауната и флората през езиковите и културните особености към историческите паметници и произведенията на изкуството. От живата следа на миналото през преживяването настояще към представата за бъдещето. И независимо от осезаемото му нежелание да разобличава, Стехлик се отнася критично към екологичните проблеми и към унищожаването на културните паметници, което настъпва с т. нар. реален социализъм. От археологическите находки и древните келти през ролята на шляхтишките магнати и културотворната роля на християнската готика от Късното средновеко-

²⁴ Франя Шрадек (Fráňa Šrámek, 1877 – 1952) – чешки поет, прозаик и драматург, роден в Сobotка, но известен период от своя живот прекарва в южночешкия град Писек, който присъства в редица негови пиеси и романи. – Б. ред.

²⁵ Тук би трябвало да упрекнем Ладислав Стехлик в това, че обосновава своята оценка за даден автор в зависимост от това до каква степен е закотвен в региона, и по този начин остава на заден план неговото цялостно значение като национален писател – а именно в това се проявява същинската стойност на дадено творчество. – Б. а.

²⁶ Вж. напр. Черни 1947: 405, Пиларж 1948: 3. – Б. а.

²⁷ Акрибия (стр. ἀκρίβεια) – безупречна точност, акуратност. – Б. пр.

вие и Реформацията и на барока (с известни уговорки) до възрожденските будители. От романската архитектура до творческите личности от 60-те години на XX век (включително театрални дейци). От фолклорната словесност (легенди и песни от региона) през особеностите на южночешките говори до литературата, създавана от неговото поколение. Изненадва мащабът на неговия творчески размах, способността му да бъде едновременно фактически правдив и художествено въздействащ, стремежът му да се въздържа от тенденциозност при интерпретиране на теми, които по онова време са табуирани или са тълкувани под деформиращия натиск на марксистката идеология. За пример можем да дадем неговата оценка за ролята на чешката аристокрация в Южна Чехия, както и за културотворното значение на църквата в чешката история. Наред с това в определени моменти, когато говори за злия богаташ, той огласява гледната точка на бедния селски плебей, а не на идейно подкования марксист.

Не би било справедливо да твърдим, че Стехлик има малко на брой последователи. За разлика от Владимир Коваржик (вж. Коваржик 1984) смятаме, че той не е голям длъжник на господстващата идеология и на нейните естетически норми. Съчетавайки поетическото слово с илюстрации, чийто рисунък напомня на Алеш, той предхожда по-късните краеведски съчинения на Хрушкова и Турек (Хрушкова, Турек 1995 – 2004). А със своята пристрастеност към отломките на южночешките традиции (легенди, поклоннически места, *екология на природната душа*) или към творчеството на тамошни писатели (К. Клостерман²⁸) той истински вдъхновява поета и издателя Ондřej Фибих²⁹. Именно писателите, които са свързани с *Вгльбена земя* по линия или на регионализма, или на жанра, ни напомнят, че Стехлик заслужава много повече внимание и нова преоценка.

Превод от чешки: **Борислав Борисов**

²⁸ Карел Клостерман (Karel Klostermann, 1848 – 1923) – чешки писател от немски произход, автор на обемно творчество в областта на реалистическата селска проза. – Б. ред.

²⁹ Ондřej Фибих (Ondřej Fibich) прави своето поклонническо пътуване в посока, обратна на Стехлик – от Прага до *вгльбената земя*, която за него е Страконице. За неговото творчество и издателска дейност вж. http://www.kde-koupit-knihu.cz/nakladatelstvi/fibich-ondrej_2233.html (посетено на 17.12.2015). – Б. а.

ЛИТЕРАТУРА

- Ирасек 1985:** Jirásek, Bohumil. *Ladislav Stehlík*. Praha: Československý spisovatel, 1985.
- Коваржик 1984:** Kovářík, V. *Literární toulky po Čechách*. Praha: Albatro, 1984.
- Палацки 1907:** Palacký, F. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. Praha: V. Kočí, 1907.
- Пиларж 1948:** Pilař, J. Básníkův kulturní zeměpis jižních Čech. // *Zemědělské noviny* 25. 7. 1948, s. 3.
- Пиша 1971:** Píša, Antonín M. *Třicátá léta*. Praha: Československý spisovatel, 1971.
- Путна 2010:** Putna, Martin C. *Česká katolická literatura 1918 – 1945*. Praha: TORST, 2010.
- Росаций 2000:** Rosacius, A. Oratio de Boemiae revisiscentia. // *Řeč o ožiti Čech*. Český překlad D. Martínková. Praha: Oikomenh, 2000.
- Стехлик 1972:** Stehlík, L. *Slunce v olivách*. Praha: Československý spisovatel, 1972.
- Стехлик 1986:** Stehlík, L. *Země zamyšlená*. 1 – 3. Praha: Československý spisovatel, 1986.
- Фучик 1995:** Fučík, B. *Setkávání a mýjení*. Praha: Melantrich, 1995.
- Харак 2014:** Harák, Ivo. *Básník Josef Suchý*. Ústí nad Labem: UJEP, 2014.
- Хрушкова, Турек 1995 – 2004:** Hrušková, M., Turek, J. *Tam, kde teče Doubravka*. I. – III. Praha (vlastním nákladem), 1995 – 2004.
- Черни 1947:** Černý, V. Ladislav Stehlík: *Země zamyšlená*. // *Kritický měsíčník*, 1947.
- Яноушек 2012:** Janoušek, P. Sněhurka a sedm trpaslíků aneb region jako problém při psaní národní literatury. // Harák, I. (red.). *Jazyk, literatura a region*. UJEP. Ústí nad Labem 2012, s. 135 – 141.